

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΕΝΟΣ ΕΥΠΑΤΡΙΔΟΥ

Ο ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ ΚΑΙ Η ΕΥΓΕΝΙΑ

‘Ο στρατηγός Δημ. Καλλέργης και ο γυιός του ‘Εμμανουήλ. Στ’ ανάκτορα Ναπολέοντος τού Γ’. Μιά σκηνή στα Πυρρηναία. «Έως άνικατε μάχαν!...» Από τή Παρίσι στό ‘Αργος. ‘Ο έρημίτης τού Καλλεργείου μεγάρου και τά όστα τής... ‘Ελένης τού Μενελάου! ‘Η έκπτωτη Αύτοκράτειρα στό ‘Αργος.

‘Η μεγαλύτερη στρατιωτική φυσιογνωμία τών ‘Οθωνικών χρόνων εινε ο στρατηγός Δημήτριος Καλλέργης, ο άρχηγός τής ‘Επανάστασως τής 3η: Σεπτεμβρίου 1843, που άνάγκατε τόν ‘Οθωνα να παραχωρήση τό Σύνταγμα.

‘Οταν έκόπασε ή πολιτική θύελλα τής εποχής εκείνης, ο Καλλέργης καταδικάσθηκε από τήν Αύλή, άφησε τήν πρωτεύουσα και πήγε εις τήν ιδιαίτερή του πατρίδα ‘Αργος, όπου ήσυχάζε. Γρήγορα όμως βαρέθη τήν ήσυχή επαρχιακή ζωή και άνεχώρησε για τό Λονδίνο, όπου ειχε μιá πλουσιωτάτη συγγενική του οικογένεια.

Έκει ζούσε πολυτελώς, ανέπτυξε μεγάλες σχέσεις, και σε μιá λέσχη γνωρίσθηκε με τόν άπόγονο τού Βοναπάρτη, τόν Ναπολέοντα Γ’. Αύτός, έπειδή πρό τριετίας ειχε άποπειραθεί ν’ ανατρέψη τή Δημοκρατία και να καταλάβη τό θρόνο, ειχε συλληφθεί από τούς Γάλλους καταδικασθεί σε ισόβια δεσμά μέσα στό φρούριο Χάμ. ‘Εδραπέτυσε όμως από τό φρούριο τό Μάη τού 1846 και κατέφυγε στό Λονδίνο. ‘Ο Ναπολέων και ο Καλλέργης συνεδέθησαν με στενή φιλία, ή όποία διατηρήθηκε πολλά χρόνια ύστερα.

Κατά τό 1848 ο Ναπολέων Γ’ κατόρθωσε να ξαναγυρίση στη Γαλλία, όπου μάλιστα άνεκνήρυχθη και... Πρόεδρος τής Δημοκρατίας.

‘Ο Δημ. Καλλέργης επέστρεψε στό μεταξύ στό ‘Αργος, όπου ζούσε, πάντοτε υπό τήν δυσμένειον τής Αύλης. Κατά τό 1852 ο στρατηγός Καλλέργης έγραψε στό Ναπολέοντα θερμό γράμμα παρακαλώντας αυτόν να προσλάβη και κατατάξη τό γυιό του ‘Εμμανουήλ σε μιá στρατιωτική σχολή τής Γαλλίας. ‘Ο Ναπολέων άπάντησε προθυμώτατα στην αίτηση τού ‘Ελληνος φίλου του, και κατά τό χειμώνα τού ίδιου έτους ο νεαρός ‘Εμμ. Καλλέργης έφθανε στό Παρίσι και παρουσιάσταν στον ισχυρό προστάτη του. ‘Ο Ναπολέων ήταν τότε σε μεγάλη δόξα και εύτυχία. Στις 2 Δεκεμβρίου 1852 ένευε Αύτοκράτωρ τών Γάλλων, και στις 30 ‘Ιανουαρίου 1853 παντρεύθηκε τήν ωραιότατη ‘Ισπανίδα κόμισσα Εύγενία ντε Μοντίγιο. ‘Ο γυιός τού ‘Ελληνος στρατηγού ήταν τότε 18 ετών, νέος εύστροφος, ωραιότατος, εύφρόνιτος, και ειχε όλα τά χαρακτηριστικά τής άρχαίας ‘Ενετοκρατικής οράσας του.

‘Ο Αύτοκράτωρ έσυμπάθησε τό γυιό τού ‘Ελληνος φίλου του και τόν εισήγαγε στη στρατιωτική σχολή τού Σαιν Σύρ με έξοδά του. ‘Ο νεαρός ‘Εμμ. Καλλέργης ήταν ο μόνος μέσα στη Σχολή μη Γάλλος, αλλά μιλούσε τή Γαλλική άριστα. Διεκρίθη ως λαμπρός μαθητής, και όταν έβγήκε από τή Σχολή, ο Ναπολέων τόν κατέταξε με τόν βαθμόν τού άνθυπλοχαγού στο έλαφρό ‘Ιππικό Σύνταγμα τών Ουσσόρων. Στά 1857 ο Καλλέργης επιστρέφει στην ‘Ελλάδα, κατατάσσεται στο στρατό μας, διαφέρει και κατά τό 1860 τόν ξαναβρίσκουμε στο Παρίσι σαν στρατιωτικό άκόλουθο τής ‘Ελληνικής Προεδρίας. Το 1860 πλήρησε τό χρυσό έτος γι’ αυτόν. Νέος είκοσιπενταετής, ωραιότατος, κομψότατος, γενναίος, ήπιος έξοχος, κιθαριστής επίδειχος, χορευτής περίφημος, περνοίσε ζωή μέχρι άσπιας πολυδάπανη και ήταν πασίγνωστος στα κοσμικά κέντρα και στην άριστοκρατία τού Παρισιού. Στ’ Ανάκτορα ειχε έλευτέρα εισοδο. Στις αυτοκρατορικές γιορτές, στα κηνήγια, στους χορούς τόν έκαιουσαν από τούς πρώτους. ‘Η ώραία Αύτοκράτειρα Εύγενία τού έφέρετο με συμπάθεια και μ’ έξαιρετική φιλοφροσύνη, αλλά και μ’ άπροκάλυπτη φιλαρέσκεια. Πιλλές φορές προτιμόσε να χορεύη μαζί του και να κουβεντιάξη για πολλή ώρα, άδιαφορούσα για τούς άλλους.

Κατά τό 1861 ο νέος Καλλέργης εινε έρωτευμένος με τήν Αύτοκράτειρα και τό χειρότερο πλανιέται να πιστεύη ότι και εκείνη τόν άνταγαπή. Αυτό ήταν πλάνη του, γιατί ή Εύγενία δεν τού ειχε δώσει καμιά φανερή άπόδειξη. Το πάθος τού Καλλέργη για τήν Αύτοκράτειρα ήταν φλογερώτατο, τρελλό, άσυγκράτητο, και από τότε ή ζωή τού θερμοού ‘Αργείου άλλοζε όπτότομα. ‘Εχασε τή γαλήνη τής ψυχής του και τού νοού του, και άκολουθούσε παντού τήν Αύτοκράτειρα, είτε τόν έπροσκαιούσαν, είτε όχι. ‘Οπου φανερώονταν εκείνη, εκεί και αυτός, άντικρύ της, με τό παράνομο στα χείλη...

Σε μιá έκδρομή τής Εύγενίας στα Πυρρηναία, ο ‘Εμμανουήλ Καλλέργης βρέθηκε εκεί άπρόσκλητος. ‘Οταν τό έμαθε ή Αύτοκράτειρα τόν έκάλεσε ο’ ένα τασί. Στη συναναστροφή, ο Καλλέργης έτραγουδούσε με κιθάρα τούς άκολούθους έλληνικούς στίχους, που τού άρεγαν πολύ :

«Πότε θα κάνουμε πανά, να κάτω στο τιμόνι,

Να ίδω τού Τζάντε τά βουνά, να μω διαβωύ οι πόνοι!
Τζάντε μου, όταν σε ξανόϊξα μ’ όλα σου τ’ άνθημέϊνα
Και με τά κοπελόϊδια σου τά μουκανυθεμμένα».

‘Ο δυστυχισμένος κοιότανε, ήταν έξω φρενών από τόν άνισανο ποίητο ερωτά του. Τραγουδώντας φρυγινε στην Αύτοκράτειρα βλέμματα γεμάτα πάθος και ή όλη του συμπεριφορά ήταν έλευθερη και διαγυτική, σε τρόπο άντιβαίνοντα στην Αύλική έθιμοτυπία. ‘Ο δυστυχής Καλλέργης φαινόταν σαν να έληγοίνεσε, ότι βρισκται μπροστά στην Αύτοκράτειρα τών Γάλλων. ‘Η Εύγενία δυσσεατήθηκε πολύ. Τότε μιá έκατόλοβε ότι με τό άθωο της, τό έντελώς άποτόμο φλέρει, έφαϊζε «εν ού πακιστοϊς» και άπεφάσισε μιá να κινή λογο στην Αύτοκράτοισα, για να μη συμβούν τίποτε χειρότερα, αλλά και για να έξασολήση τή θεία της άπέναντί του συζύγου της.

Μετά τήν έκδρομή τών Πυρρηναίων, ο τρελλός έρας τού Καλλέργη έγινε τόσο παράφορος, τόσο πρόσροχτος, ώστε άπειλίσε τό γενικό θέμα όμιλίας στην Αύλή και στους άνωτέρους κύκλους τού Παρισιού.

Κατά τήν άνοιξη τού 1861 ο στρατηγός Δημήτριος Καλλέργης, διαμείνων στο άρχοντικό του μέγαρο, στο ‘Αργος, έλαβε επιστολή τού ιδιαιτέρου γραμματέως τού Ναπολέοντος, ο όποιος τόν έπληροσορούσε για τήν ηυχική κατάστασι τού γυιού του. ‘Ο στρατηγός άπάντησε παρακαλώντας να τού τόν στείλουν στην ‘Ελλάδα.

Συγχρόνως τό ‘Υπουργείο τών Στρατιωτικών άνακαλούσε τό νέο Καλλέργη στις ‘Αθήνας και τόν έτοποθετούσε στην ύπηρεσία τού ίδιου ‘Υπουργείου. ‘Αλλ’ αυτός δεν ήθελε να ύπακούση. ‘Εσέφτηνε να πάη στο Λονδίνο, να μείνη λίγον καιρό και να ξαναγυρίση στο Παρίσι «για ν’ άντιπνή τοϋλάξιτον τόν ίδιον άέρα με τήν λατρευτή του», όπως έλεγε. ‘Ενώ όμως ήταν έτοιμος να πραγματοποιήση τό σχεδίο του, μιá μέρα τόν προσκαλεί ο Διευθυντής τής ‘Αστυνομίας και με άβρότητα τόν έρωτά άν σκοπεύη να έξαταλείψη τό Παρίσι. ‘Ο Καλλέργης άπάντη, ότι έτοιμάζεται να πάη στο Λονδίνο. Τότε ο διευθυντής με σοβαρότητα τού λέει :

— ‘Η συμπεριφορά σας εν γένει εινε τέτοια Κύριε, ώστε θα μπορούσε να δικαιολογήσε τήν εισαγωγή σας σε φρενοκομείο, άλλ’ ή Α. Μ. ο Αύτοκράτωρ δεν ήθελε να τό επιτρέψη. ‘Εγραψε μόνον στον πατέρα σας, ο όποιος άπάντησε να σας στείλωμε στην ‘Ελλάδα. Λοιπόν δεν θα πάτε στο Λονδίνο, αλλά στον Πειραιά!

— Αλλά θα μπορούσα τουλάχιστον να έπληγαινα στο Βέλγιο, έμπορούρισε κάτοχος ο Καλλέργης.

— Ματαιοπονείτε κύριε, δίκωψε ο Διευθυντής. Αύριο τό βράδυ άναχωρεί από τή Μασσαλία Βαπόρι κατ’ εύθείον για τόν Πειραιά.

«‘Εχουμε όρισμένη διαταγή και πρέπει να φύγετε άμέσως για τή Μασσαλία!...

‘Ο Καλλέργης άπεχαιρέτισε τό Διευθυντή και πήγε στο μέγαρο τής ‘Ελληνικής Προεδρίας όπου κατοικούσε. ‘Εκει βρήκε δύο κυρίους κομψοτυμένους, οι όποιοι τού ειπαν :

— Κύριε Καλλέργη, είμεθα πρόκωτες τής μυστικής άστυνομίας τών Παρισίων, και έχουμε τήν έντολή να σας παρακλώσουμε να μäs άκολουθήσετε στη Μασσαλία. Μετά δύο ώρες άκριβώς άναχωρεί τό τραϊνο.

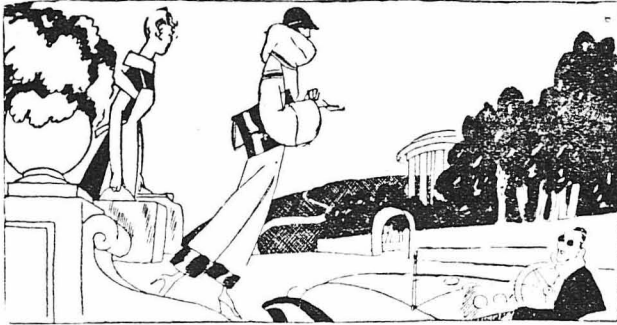
‘Ο άείμνητος ιστορικός τού ‘Αργος Δημ. Βαρδουγιώτης (ο όποιος έχει γράψει πολλά και περι τών Καλλεργιδαν) παρέχει έξακολουθητικώς τής άκόλουθες πληροφορίες

«‘Ο ‘Εμμ. Καλλέργης έγκατέλειψε τούς Παρισίους κατά ‘Ιούνιο τού 1861 όπως ο ‘Αδών διαβαλλόμενος τού Παροδείσου, εν Μασσαλία δε έπιβάρσθη τού δια Πειραιά αναχωρούντος άπολοποιου συνοδευόμενος πάντοτε υπό δύο άστυνομικά ν πρακτόρων. Το θαλάσσιον ταξειδίον του ύπήγεσε οδυνηρόν, εστίνεως δε συνεχώς. Είς τούς διαμέσους λιμένες, όπου τό άτιμόπλοιον προσήγγιζε, πολλάς έσκέφθη να επανέλθη εις Γαλλίαν, άλλ’ οι άρχοντοι Κέρβεροι με τό έλάχιστον ατύοκίνημα εύρόσοντο ενώπιόν του. ‘Οταν τό άτιμόπλοιον εισήλθεν εις τά ‘Ελληνικά ύδατα ο Καλλέργης έβυθίσθη εις θλίψιν και μελαγχολίαν, όταν δε προσερχίσθη εις τόν Πειραιά κατελήφθη υπό πυρετού».

[...‘Από τότε ο ‘Εμμ. Καλλέργης έζησε πάντοτε στην ‘Ελλάδα φερόντας μέσα στην καρδιά «τό όξύ και οδυνηρό βέλος του οδυνηρού έρωτός του». ‘Εγέμιζε τούς τοίχους τού δωματίου του με εικόνες τής

‘Η Αύτοκράτειρα Εύγενία.

ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ένας γνωστός παρισινός λόγιος και μέλος της «Ζωοφίλου» Έταιρίας» έλαβε τελευταίως, την εξής έπιστολή :

«Κύριε,

Στά ξεγα σας παρατηρώ ότι μιλείτε ουνήθως κολακευτικά για τὰ σκυλλιά, ενώ αντίθετος κακομεταχειρίζεσθε έλευκιά τοίς γάτους, τοίς όποίους χαρακτηρίζετε ως ζώα σκληρά και γεμάτα ήπικροσία. Θα σας αναφέρω έντοίτοις ένα περιστατικό τού όποιον παρέστην πρό όλίγων ήμερών αντίοτης μάτης, και πού αποδεικνύει πασιφανώς ότι τó σκυλλί είνε ένα ζώο κατά πολύ θηριαθέοτερο από τή γάτα.

Μία από τίς τελευταίτες αυτές ήμέρες, λοιπόν πού λέτε κατά τή διάσκεια ενός έξοχικού μου περιπάτου ήνυχε να μπώ μέσα στην καλύβα ενός χωρικού. Ίκν είχα περάσει καλά-καλά τó καθόφλι τής καλύβας, όταν είδα τó σκυλλί μου να όρνι ξαφνικά και να όρχνεται με πρωτοφανή άγριότητα, έναντιόν ενός γάτου πού καθόταν, ήτοιχα-ήτοιχα κοντά στοί τζάκι. Για να μη σας τὰ πολυλογώ, τó σκυλλί μου άφού καταδάγκωσε τόν ξυλίλησχο αντίπαλό του βλέποντας πός δέ ονοιστοσε καμμιάν αντίοισση, στοί τέλος τόν κατεσπάραξε με λίουσα!

Υστερα από τó φρικαλέο αυτό περιστατικό, έλπίζω ναλλάξετε γνώμη σχετικώς με τήν διαφορά πού ύπάρχει μεταξύ σκυλλιών και γατιών.

λεχθήτε, κύριε...

Στό τέλος τού γράμματος ό άνόνυμος έπιστολογράφος είχε προσθέσει τó ύστερόγραφο :

«Ιηρόνισσα να σας αναφέρω και μία άόημαντη λεπτομέρεια: Τó περιό λόγος γατι, ήταν ομειώστικ... μπαλαρωμένο και παραγεμισμένο με άχνη! Θα μπορούσε όμως θανάσια να ήταν και ζωπτατό!...»

λατρευτής του Αυτοκρατορέως, και μετά τó θάνατο τού πατέρα του (1867) έγκατέλειψε τās Αθήνας και πήγε στο Ναύπλιο, όπου έμεινε μέχρι τού 1869. Έπαθε τέλος μαניה καταδώςεως, νομίζοντας ότι παντού τόν κατεδίοναν οι Γάλλοι...

Ακολούθως έπληξε στοί Άργος και ζούσε μοναχική ζωή, μέσα στοί «Καλλέργειον» μέγαρον, τó τριγυρισμένο από μεγάλον ήλιπο με αιωνόβια δέντρα. Ήταν τύπος ευγενείας και άβρόχτης, έξυπνος, γλυκύτατος, ευχάριστος στις συναναστροφές, αγαπούσε να παίξη χαρτιά και... να θαναμάξ ή πάντοτε τίς ώραιές κυρίες.

Στή μεγάλη αίθουσα τού παριουό του σπιτιού, έκτός από πολλά άλλα παρδούσα, διατηρούσε με εύλάβεια και έδειχνε στοίς έπισκέπτες μερικά άνθρώπινα κόκκαλα πού βρήκε στοί έρειπια τών Μυκηθών. «Αυτά είνε τὰ όστά τής Έλένης τού Μενελάου, τής ώραιωτάτης τών γυναικών!» έλεγε. Ό Βαθρονιώτης μάς πληροφοροφει ότι ό Καλλέργης «συνίστα τόν έπιπόλιον έρωτα και έδογματίζε ότι ό προς τās έστεμμένες γυναίκας έρωσ είνε καθαρά παροσσύνη!»

Ό ποιητής κ. Στέφ. Δάφνης, συμπολίτης τού Καλλέργη, θυμάται ζωηρός τόν «Κύο-Μανωλάκη» όπως, τόν έλεγαν τὰ παιδιά τού Άργους, να περνά σισπηλός, ρεμβαστικός, μέσ' από τούς δρόμους τού Άργους, ή να χάνεται μόνος στοί έξοχικά μονοπάτια. «Αν και γέρος πιά ήκανε ζωηρός και ώραιος, τύπος εύπατρίδη. Ό κ. Δάφνης, προσθέτει και τούτο :

Κατά τó 1900 ή Αύτοκρατορεια Ευγενία, χήρα και έκπτωτη από τó θρόνο, γρηά πιά και αυτή, έπεσεέφθη τήν Έλλάδα και περιήλθε τούς άρχαιολογικούς της τόπους. Όταν έταξείδευε για τήν Τύρινθα τó τραίνο της έσταμάτησε για λίγα λεπτά στοί Άργος.

— Πουά πόλις είν' εδώ; ρώτησε τάχα με άδιαφορία τοίς συνοδούς της Έλληνας.

— Τó Άργος, Μεγαλειοτάτη.

— Α, τó Άργος!...

Έμεινε συλλογισμένη λίγο. Έπειτα ρώτησε :

— Ζή, άραγε ό... Καλλέργης;

— Ζή, Μεγαλειοτάτη... Άλλά ό δυστυχής... είνε παράφρων.

— Α!... Θα ήτανε θλιβερό να τόν ιδή κανείς, έπιθύρισε ή Ευγενία.

Και έξηκολούθησε τó ταξείδι, χωρίς να θελήση να ιδή τó θύμα της.

Ό Έμμανουήλ Καλλέργης πέθανε τó Μάη τού 1909.

Ό Η Ευγενία ύστερ' από άρχετá χρόνια.

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΤΟΥ ΡΟΖΜΟΥ ΤΟΥΤΟΥ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ... ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΩΝ

Ό τελευταία παραγγελία τού Άναξαγόρα. Μία άπάντησις τού Σωκράτους. Τά πλεύτη ενός κατακτητηού. Ό τελευταίος στιγμές τής Έλισαόβετ. Έτοιμοθανάτες πού συνθέτει τήν... έπικήδειο ώδή της! Πώς «τá πηγύρισε» ό Φοντενέλ, λίγο πριν πεθανει... Τά τελευταία λόγια τού Σαμφέρ...

Όταν μαθεύτηκε ότι ό Άναξαγόρας ήταν στοί τελευταία του, οι προύχοντες τής γεννετέρας του Λαμψόου τόν έπεσεέφθησαν και τόν έρώτησαν, με σεβασμό, μήπως ήθελε να τούς δώση καμμιά τελευταία παραγγελία.

— Ναί, άπήγγισον ό άγαθός Άναξαγόρας. Θα έπιθυμούσα κόθθε χρόνος, στην έπέτειο τού θανάτου μου να δίδωνται... παιδικές γιορτές!

Ό Διογένης ό Λαέρτης άναφέρει σκεπτικώς ότι ή τελευταία αυτή έπιθυμία τού μεγάλου φιλοσόφου έξετελέσθη άρχερίστατα. Ός τήν έποχον τού άρχετá χρόνια γατέπιν δη'αδδ' ή έπέτειος τού θανάτου τού Άναξαγόρα γιορταζόταν όπως αύτός ό ίδιος είχαν όρίσει!...

Τή στιγμή πού έδιδαν τού Σαζαρίη να πih τó ζώγιον ό Άπολλόδωρος, ένας από τούς μεθιτές του, τού προσέφερε έναν πολυτελέστατο μανδία για να σκεπασθή μ' αυτόν τήν όρα τού θανάτου του. Ό Σωκράτης όμως άρνήθησε να τόν δεχθή:

— Πώς! Έζησα τόσα χρόνια με τόν δικό μου τόν φτωχικό μανδία, και δέν θα μπορούσω να πεθάνω μ' αυτόν!

Ό Σαλαδίνος πέθανε στή Δαμασό, περιστοιχιζόμενος από τόν θαυμασμό και τήν εκτίμηση όχι μόνον τών συμπατριωτών του άλλα και αυτών τών έθνεών του Χριστιανών.

Κατά τήν διάρκειαν τής άσθενείας του είχε ζητήσει να τού φέρον τó σεντόνι πού θα τού χρησιμοποιε ως σάβανο μετά τόν θάνατό του. Κι' όταν τού τόφεραν άνασηκώθηκε από τó κρεβάτι και δείχνοντας τó σ'όσους τόν περιστοιχίζαν, έλεε κουνώντας θλιβερά τó κεφάλι του :

— Ίδου τί πέρνει μαζί του στον Άλλο Κόσμο, ό Σαλαδίνος, ό νικητής τής Άνατολής, από όλας τās κατακτήσεις του!

Ό περίφημος γάλλος ποιητής τού μεσαιώνος Βοκελέν, όταν ένοιασε να τόν πλησιάση ό θάνατος έζήτησε να τού παίξουν ένα εύθυμο ισπανικό τρανοίδι, «για να μπορούρη, καθώς έλεε, να ταξείδω ή ψυχή του ως τόν ουρανό χορευόντας»!...

Ό βασίλισσα τής Άγγλίας Έλισαόβετ, λίγο πριν έσφυχσει έκάλεσε στην κάμαρη της όλους τούς μουσικούς τού παλατιού, και τούς διέταξε να παίξουν διάφορα εύθυμα κομμάτια για να πεθάνω—καθώς έλεγε—χαρούμενα όπως είχε ζήσει. Και πράγματι όρισε τήν τελευταία της πνοή ενώ ή όρχήστρα έπαιζε κάπια πεταχτή πόλκα!...

Ό διάσημος ήθοποιός τού 18 αιώνος κυρία Φοβάρ, σύζυγος τού έπισης διασήμου ποιητú Φοβάρ, κατά τήν διάρκεια τής τελευταίας της άρρώστειας πού τήν ώδήγησε στην τέφρα, συνέθεσε μόνη της τόν έπικήδειο της, τόν όποιον και έμελοποίησε ενώ όπέφερε από τρομερούς πόνους!...

Ό γάλλος μοναχός τόν όποιον ή Δυτική Έκκλησία κατέταξε μετά τόν θάνατό του μεταξύ τών άγιών υπό τó όνομα «Άγιος Βενσάν-ντέ-Πόλ», έζησε άγονταπέντε χρόνια. Τήν ήμέρα τού θανάτου του κατελήφθη από νάρκη. Κι' όταν κάποιος πιστός του μοιητής τόν έρώτησε για ποιά λόγο είχε περιπέσει σ' αυτόν τόν ύπνο, ό άγιος άπήνησε με ήρεμα :

— Με φιλοξενούσε ό άγγελος τού Κυριού πού θέρρη σε λίγο να με παραλάβει!...

Άίγες στιγμές πριν από τόν θάνατό του, έρώτησαν τόν Φοντενέλ :

— Έ, πώς τά πās;...

— Δέν «τá πάω»... «Πάω» άπλώς... προς τόν ουρανό! άπήνητηεν ό Φοντενέλ προσπαθώντας να χαμογέλαση. Και έσφυχσε με τó καλαμπόρι στοί στόμα!...

— Έ, φίλε μου, γέρισε και έλεε σ' ένα φίλο του ό Σαμφέρ τήν στιγμή πού τόν κατελόμβανε ή άγωνία τού θανάτου... Φεύγω τελοσπάντων άπ' αυτόν τόν κόσμο όπου πρέπει ναχη κανένας καρδιά από σίδερο, εάν δέν θέλει να τήν δη να θρυμματίζεται!...